

De belofte van dit boek

Dit boek biedt je een unieke kennismaking met abstracte fotografie. Het is geschreven voor kijkers, fotografen en fotografiedocenten, en nodigt je uit om op een nieuwe manier naar de wereld om je heen te kijken.

In dit boek ontdek je tien bouwstenen voor abstractie, die je helpen abstracte foto's te herkennen en te waarderen en om ze zelf te maken. Je leert geschikte onderwerpen kiezen voor abstracte fotografie, maar nog belangrijker: je leert om door het onderwerp heen te kijken en de vorm centraal te stellen. Door je blik te richten op lijnen, kleurvlakken, vormen, licht en textuur, ga je de wereld anders ervaren—een blauwe lucht wordt een kleurvlak, een schutting een herhalend patroon en een tomaat een simpel rood rondje. Zo leer je de alledaagse werkelijkheid om te zetten in kunst.

Met een bonte verzameling foto's van afgestudeerden van de Academie voor Abstracte Fotografie laat ik je zien hoeveel schoonheid er te ontdekken valt wanneer je met een kunstenaarsblik kijkt. Je gaat niet alleen zien, maar ook voelen. Abstracte beelden komen binnen op gevoelsniveau en spreken je verbeelding aan.

Aan het einde van ieder hoofdstuk vind je kijk- en doe-opdrachten die je uitnodigen om actief met abstracte fotografie aan de slag te gaan. Of je nu met een professionele camera werkt of met een smartphone, de magie van abstractie ligt voor iedereen binnen handbereik.

Ik hoop dat dit boek je inspireert om de wereld met andere ogen te bekijken en om zelf prachtige abstracte beelden te maken. Welkom in de wonderde wereld van de abstracte fotografie!

Iris Depassé

Oprichter Academie voor Abstracte Fotografie

Wat is abstracte fotografie?

	12
• Over de magie van abstracte fotografie	14
• Wat is abstracte fotografie?	16
• Definitie van abstracte fotografie	22
• Van invloed op abstractie	25
• Plek van abstracte fotografie	28
• Wat is abstracte fotografie niet?	30
• Soorten abstracte fotografie	34

7. Vind de vervorming

	116
Ontdek de wereld van de weerspiegeling	

8. Versterk of beperk kleur

	126
Gebruik tint en toon als sfeermaker	

9. Toon de textuur

	140
Maak het voelbare zichtbaar	

10. Tover met techniek

	156
Abstraheer met de mogelijkheden van je camera	

Tien bouwstenen voor abstractie

Fundament voor creatieve verbeelding

	36
1. Zoek iets bijzonders	40
Ontdek onderwerpen voor abstracte fotografie	
2. Verken vorm en lijn	52
Vertel je verhaal met variatie en herhaling	
3. Speel met je standpunt	64
Creëer abstractie door verrassende perspectieven	
4. Bepaal je beeldvlak	76
Kies de juiste beeldverhouding en bepaal het kader	
5. Kies je compositie	86
Bepaal de blikvanger en de blikverruimer	
6. Let op licht en schaduw	102
Breng diepte en contrast in je beeld	

Verdieping

	172
• Hoe is abstracte schilderkunst ontstaan?	174
• Hoe is abstracte fotografie ontstaan?	179
• Het bespreken van abstracte foto's	184
• Tien bouwstenen voor beeldanalyse	185
• Over de auteur	186
• Welkom in de wondere wereld van abstracte fotografie	188
• Afbeeldingenlijst	190

Wat is abstracte fotografie?

"Ik was blij verrast dat er een naam is voor die 'rare' foto's die ik soms maakte: ze zijn abstract!" Dit zei een van mijn studenten, toen zij abstracte fotografie ontdekte. Ik herinner me een soortgelijke blij verrassing toen ik in 2016 de internationale Facebookgroep 'Abstract Photography' ontdekte. Tot dan toe noemde ik het 'foto's die eruitzien als abstracte schilderijen'. Ook ik wist niet dat er een term voor bestond. Het was een soort thuiskomen, om ineens te ontdekken dat er een grote groep liefhebbers bestond. Destijds bijna 30.000 mensen internationaal. Inmiddels is het aantal verdubbeld.

Verkenning van het terrein

De relatieve nieuwheid van de abstracte fotografie maakt het noodzakelijk om dit onontgonnen terrein te verkennen en de piketpaaltjes te slaan. Kun je je nog herinneren dat je voor het eerst een olijf proefde? Of bier? Of koffie? Het zijn smaken die zo eigen zijn en zo anders, dat je er soms even aan moet wennen voor je het echt lekker vindt. Zo is het ook met abstracte fotografie. Het is 'anders dan anders'.

De reguliere fotografie kent een indeling naar onderwerp. Zo hebben we bijvoorbeeld landschapsfotografie, portretfotografie en productfotografie, maar ook newborn- en hondenfotografie. Dit wordt vaak 'toegepaste fotografie' genoemd. De foto's worden bijvoorbeeld gebruikt in reisgidsen, kranten, tijdschriften of bij webshops. Bij toegepaste fotografie is er een praktisch nut, een doel, een functie.

Onderwerp niet van belang

Abstracte fotografie is een kunstvorm. Het valt onder de autonome of kunstfotografie. De fotograaf heeft artistieke vrijheid en is niet gebonden aan de wensen van een opdrachtgever, zoals soms het geval is bij toegepaste fotografie.

Het bijzondere aan abstracte fotografie is juist dat het geen vast onderwerp kent. Alles kan een onderwerp zijn, omdat het niet gaat over

het onderwerp. John Suler, professor in de psychologie en fotograaf, zegt het volgende over abstracte fotografie:

"If you look at a picture and there's a voice inside you that says, 'What is it?' ... Well that! It's an abstract photo."

Neem bijvoorbeeld **de foto op de linkerpagina**, geplaatst door Sytske Dijkens in de Fotoclub Abstracte Fotografie. Het patroon van zwart-witte vlekken en diagonale lijnen met een vleugje rood lijkt voor velen, inclusief mijzelf, onherkenbaar. Maar als ik je vertel dat dit de buik is van bultrug Johanna, aangespoeld op Texel, dan verandert direct je kijk op de foto. Dus de vuurproef is dat je bij een abstracte foto niet direct ziet wat er gefotografeerd is. Daardoor zien abstracte foto's er soms meer uit als een abstract schilderij dan als een foto. Ze zijn niet gemaakt omdat de maker je het onderwerp wil laten zien.

TIEN BOUWSTENEN

Speel met je standpunt

Creëer abstractie door verrassende perspectieven

De wereld is groot en er is heel veel te zien. Het mooie van fotograferen is dat je je blikveld verkleint. Door de wereld door de lens van jouw camera te bekijken, maak je de wereld kleiner. Je ziet alleen datgene wat er zichtbaar is door jouw lens. Door jouw standpunt kun je bepalen wat er wel en niet binnen jouw beeldvlak valt: wat jij in beeld zet en wat je buiten beeld laat. In de abstracte fotografie ben je erop uit om een eigen en artistieke weergave van de werkelijkheid te maken. Door jouw blik vast te leggen, neem je andere mensen mee in jouw visie. Je laat ze even door jouw lens naar de wereld kijken. Ze kunnen kennismaken met hoe jij kijkt. Met jouw unieke blik.

Je standpunt bepaalt wat je ziet

Laten we even naar [de foto bij de opening](#) van dit hoofdstuk kijken. Hier zie je een deel van de overkapping van het Centraal Station in Utrecht. Op de volgende pagina zie je hetzelfde onderwerp vanuit een ander perspectief. Dit laat zien wat spelen met je standpunt kan doen met je foto. Een stap naar links of rechts kan je beeld compleet veranderen. Je kunt door je knieën gaan, de camera boven je hoofd houden, of de compositie kantelen voor een staande foto in plaats van een liggende. Elke keuze beïnvloedt je beeld en hoe het overkomt. Wat wil je benadrukken? De zachte kleuren, de schaduwen, het lijnenspel? Misschien de vervorming in de reflectie? Als abstractiefotograaf zoek je naar hoeken die de aandacht op vorm vestigen, zodat het onderwerp als zodanig verdwijnt. Het gaat niet om de overkapping zelf, maar om dat waardoor jij hier getroffen wordt. Dus de belangrijkste vraag als je kijkt: Kijk en voel: wat raakt mij hier?

Jouw perspectief als mens

Het standpunt dat je kiest tijdens het fotograferen vertelt niet alleen iets over waar je fysiek staat, maar ook over je psychologische perspectief als mens. Jouw foto's onthullen waar je oog naartoe gaat, welke omgevingen je verkent en welke je misschien vermijdt. Wat valt je op? Kom je graag dichtbij of houd je liever afstand?

Word je aangetrokken door felle kleuren of geven gedempte tinten je de voorkeur? Stel je voor dat je lang bent of in een rolstoel zit, hoe beïnvloedt dat jouw blik op de wereld? En als je wereld zich vooral beperkt tot je huis en tuin, hoe zouden jouw abstracte foto's er dan uitzien? Ik neem geregeld groepen mee naar een van mijn 'schatkamers' voor de abstracte fotografie: de NDSM-werf. Het is bijzonder om te zien hoe eenieder daar aan het eind van de dag met een totaal andere oogst vandaan komt. "Huh? Waar was dit dan? Dit heb ik helemaal niet gezien." "Oh, wow, dat is een mooie invalshoek. Ik heb die plek wel gezien, maar ben hieraan voorbijgelopen." Om visueel aantrekkelijke beelden te creëren, helpt het enorm als je zoekt naar een bijzonder perspectief.

Recht van voren

De meeste mensen zijn bij het fotograferen gericht op concrete onderwerpen, op snelheid en gemak. Ze maken hun foto's op de manier waarop de camera het makkelijkst te bedienen is. Liggend voor een spiegelreflex- of systeemcamera, staand bij het gebruik van een smartphone. En dan vanuit het meest voor de hand liggende perspectief: op ooghoogte, met de camera recht naar voren gericht, waarbij ze het onderwerp in het midden van het beeldvlak plaatsen. Dit 'recht van voren'-perspectief wordt wel het frontale of neutrale perspectief genoemd.

Kijk-opdracht

Bekijk de foto's op pagina 4, 14, 19, 23, 27, 47, 62 en 66 en kijk of jij kunt herkennen welke van de hiernaast genoemde composities hier is toegepast:

Composities herkennen

- een centrale compositie
- een symmetrische compositie
- een asymmetrische compositie
- een diagonale of driehoekscompositie

Kijk-opdracht

Een aantal foto's zien er spectaculair anders uit als je het boek kantelt. Kijk maar eens naar pagina 32, 34 en 38. Ga na welke stand jou het meest aanspreekt en probeer het zeker ook eens uit bij andere foto's in dit

Rotaties

boek. Bepaal niet alleen welke stand jou het meest aanspreekt, maar probeer vooral ook aan te geven waarom dat dan zo is.

Kijk-opdracht

Bepaal bij de foto op pagina 99 en 100 hoe de visuele hiërarchie werkt en ga de volgende vragen na.

- Waar word jij het eerst naartoe getrokken, met andere woorden, wat is de blikvanger?

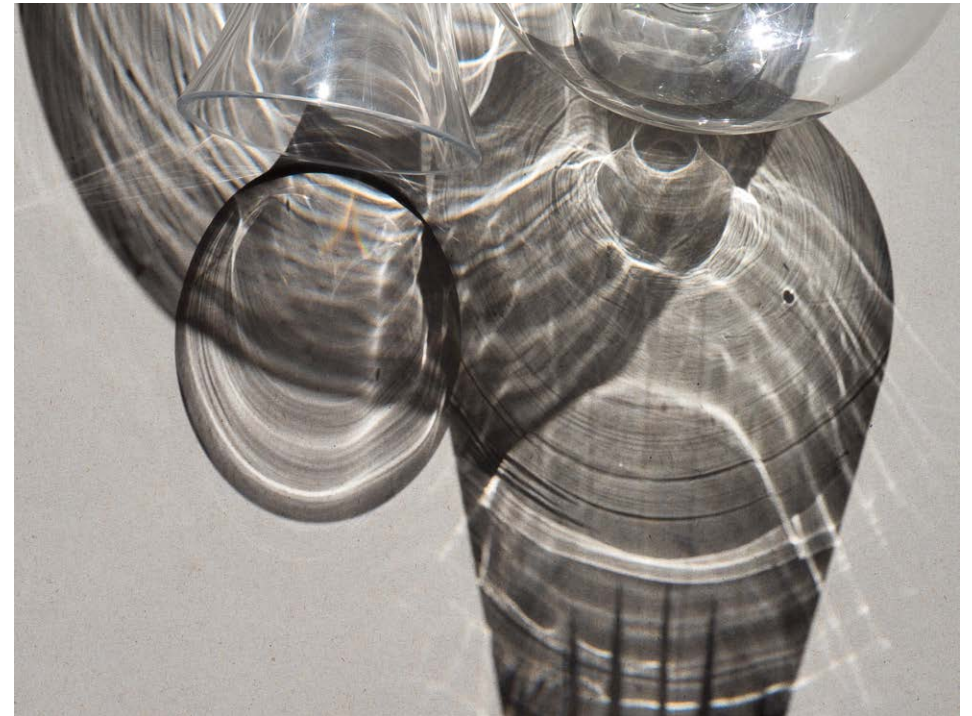
Visuele hiërarchie

- Waar ga je daarna naartoe met je aandacht?
- Wat zijn de blikverruimers?
- Verandert de visuele hiërarchie als je de foto van pagina 90 op de kop bekijkt?

Spiekbrieftje

- Een centrale compositie = onderwerp in het midden van de foto
- Een symmetrische compositie = onderwerp heeft links en rechts of boven en beneden een soort spiegeling
- Een asymmetrische compositie = onderwerp staat bijvoorbeeld op een van de assen van de regel van derden
- Een diagonale of driehoekscompositie = de belangrijkste elementen in de foto zijn geordend op een (denkbeeldige) diagonale lijn of in een driehoek

Waar ben je op gericht?

We kunnen de stand van de zon natuurlijk niet veranderen, maar je kunt wel bepalen waar je staat ten opzichte van de zon. Jouw standpunt bepaalt waar het licht vandaan komt in je foto. Met de zon in je rug kan het zijn dat jouw eigen schaduw op het gefotografeerde onderwerp zichtbaar wordt.

Schaduw en standpunt

Omdat je bij abstracte fotografie vaak werkt met een macro-objectief, waarbij je dicht op je onderwerp zit, is dit iets waar je echt mee kunt spelen. Je kunt jouw lichaam gebruiken om je onderwerp in de schaduw te plaatsen. Tegelijkertijd is het belangrijk om goed in de gaten te houden of de randen van je silhouet zichtbaar zijn in beeld. Het kan natuurlijk een keuze zijn, maar vaak is het dan eerder een stoorzender.

Schaduw bij landschappen

Als je een abstracte landschapsfoto maakt, werkt het natuurlijk weer anders. Dan is jouw

eigen schaduw zo'n beetje de enige schaduw, dus die moet zeker buiten beeld blijven. Met de zon in je rug wordt het hele landschap voor je egaal aangelicht zonder schaduwen en daardoor enorm vlak. Dat kan een pre zijn voor een abstracte foto.

Tegenlicht en silhouetten

Als je tegen de zon in fotografeert, is er sprake van tegenlicht. Door tegenlicht worden er vooral silhouetten en contouren zichtbaar. De kleur van alles wat zich in de schaduw bevindt verdwijnt, maar de elementen die in het licht staan, krijgen bij tegenlicht juist een enorme kleurenboost.

Het spel van licht en schaduw

Licht en donker doen veel met je gemoed. Het contrast maakt een beeld sprekend. Het zijn krachtige elementen, die sfeer en verhaal brengen in jouw abstracte foto's.

Hoe is abstracte fotografie ontstaan?

Na de kleurrijke beelden waarmee je de ontwikkeling naar abstractie in de schilderkunst zag, gaan we terug naar de wereld van de fotografie. Het is even wennen om nu zwart-witfoto's te zien; de kleurenfotografie raakte pas na de Tweede Wereldoorlog ingeburgerd. De ontwikkeling naar abstractie die we net zagen in de schilderkunst, had ook impact op de fotografie. Al in 1793 begint de Fransman Nicéphore Niépce te experimenteren met allerlei soorten lichtgevoelige materialen en chemicaliën. In 1826 heeft hij eindelijk de juiste combinatie gevonden om een beeld daadwerkelijk vast te leggen. Net als in de schilderkunst wordt de fotografie in eerste instantie vooral gebruikt om een realistisch beeld te geven van de werkelijkheid. Door de ontwikkelingen in de schilderkunst zoeken fotografen allerlei manieren om hun foto's tot kunst te verheffen. Alfred Stieglitz speelde hierin een belangrijke rol. Hij was een Amerikaanse fotograaf, die in

het begin van de twintigste eeuw een galerie had in New York, waarin hij ook veel Europese schilders verwelkomde.

Picturalisme

De eerste stroming die fotografie als een op zichzelf staande kunstvorm wil laten zien, gelijkwaardig aan de schilderkunst, is het picturalisme. De picturalisten proberen het beeld schilderachtiger te maken en het proces ambachtelijker, omdat fotografie op dat moment nog niet gezien wordt als een kunstvorm. Zo smeren ze vaseline op hun lens om het beeld zachter te maken en maken ze krassen op hun negatieven om het effect van penseelstreken na te bootsen.

Alledaagse dingen transformeren tot lijnen en vormen

De eerste abstracte foto wordt (vermoedelijk) gemaakt in 1916 door Paul Strand. Hij fotografeerde hier linksonder de schaduwen op zijn

Links: Paul Strand, Abstraction, Porch Shadows, Twin Lakes, 1916.
Rechts: Alfred Stieglitz, Equivalent.

Kandinsky, Zonder titel, 1910-1913.

Jackson Pollock, Convergence, 1952.

Mark Rothko, White Cloud over Purple, 1957.

Samengevat waren de belangrijkste veranderingen in de schilderkunst:

- Een ontwikkeling van figuratief via geabstraheerd naar abstract, waarbij het beeld steeds minder een realistische weergave is van de werkelijkheid.
- Het gaat niet meer om het tonen van een onderwerp. Vorm, kleur, lijn en textuur worden het onderwerp.
- Het werk wordt meer persoonlijk en expressief van karakter in plaats van een objectieve weergave van de werkelijkheid.